

Pametna beseda o delu

»Kaj pa vaš gospod učitelj dela?« je vprašal tujec našega sosesa, delovnega moža, kmeta in gospodarja.

»Nič. Malo otroke uči. Ali je to sploh kakšno delo!«

»Kaj pa zdravnik, moj sošolec?«

»Tudi nič. Doma sedi, bolnike čaka, recepte jim piše, pa računati zna.«

Torej nič! Take pojme o delu ima večina naših ljudi. Nič! Zakaj oni vidijo delo samo v oranju in žaganju, poznajo delo s krampom, motiko in lopato, delo s koso, sekuro in žago, kratko: delo z orodjem, drugega dela pa ne vidijo. Ali ni tako? Delavci v tovarni ne delajo nič, tako mnogi sodijo. Saj dela vse le stroj. Delavec samo zraven sedi in ko pride konec dela, ustavi stroj, pa gre počivat. Uradnik ne dela nič, samo sedi in piše in mesečno plačo vleče. Kmet pa dela in gara od jutra do večera, delavec v gozdu seka in vlačil les in teše bruna, da se mu temno dela pred očmi in komaj čaka večera, da se malo odpohja. Da; to jim je delo!

Ne bodimo krivični!

Delo je mnogim samo *trpljenje* in nič ko trpljenje. Drugi pa po njihovem mnenju vse zaslužijo samo z igrakanjem in lahkoto, brez vsakega truda in napa. Nekateri domačega dela nič ne cenijo. Doma ni nič. Samo v tujini je delo in denar in zaslužek...

»Kaj bo z nami? Samo delamo. Premalo pa mislimo,« je tožil onega dne sosedov hlapec.

Zato se mi zdi primerno, da se z vami malo porazgovorim o delu. Kar ob vodstvu in ob roki našega katekizma.

V starih katekizmih o delu niste imeli dosti govorjenja, zato v delu vidite samo neko nepotrebno težavo, ki nas ovira pri dosegu našega poklica na zemlji. Pa to ni res. Delo je *naša dolžnost*. Bog ga nam je zapovedal in naložil, ne za pokoro, ampak ponavljam še enkrat, za dolžnost. »Gospod Bog je vzel človeka in ga postavil na vrh svetelja, da bi ga obdeloval,« nam poroča Mozes o namenu in

pomenu dela. Res je bilo po grehu rečeno, da bo človek v potu svojega obraza moral jesti svoj vsakdanji kruh, da je torej z delom zvezanih nekaj težav in mu primešanega nekaj trpljenja, a kljub temu ostane delo še vedno naša dolžnost. Kdor vestno opravlja in vrši svoje delo, si z njim služi nebesa. Seveda moramo te besede pravilno umevati. Samo delo ne bo človeka zveličalo; resno se moramo držati načela: »Moli in delaj!« Sama molitev nas tudi ne bo pripeljala v nebesa, samo delo pa tudi ne, pač pa oboje skupaj, *pravilno* mešano in *porazdeljeno*.

Delo torej ne bo naša poguba in naša nesreča, pač pa naša rešitev v času in v večnosti. Naša nesreča in naša poguba bi bilo samo nepotrebno *nedeljsko delo*.

Ljudje božji, ali razumete to besedo? Nedelja mora biti res to, kar njeno ime pomeni: *nedelja — ne delaj!*

Zavedajmo se: Kadar delamo, izvršujemo dolžnost, ki nam je od Boga naložena. Kadar pa ob nedeljah brez potrebe delamo, takrat pa posegamo v božje pravice, zakaj nedelja je in ostane Gospodov dan.

Škof Slomšek je učil: »Ko se na delo podaš, Boga ne pozabi. Pri delu roke, pri Bogu srce!« Stori vsak dan tako, nikdar ti žal ne bo. Nikdar!

Pomladna setev v Ukrajini

V Nemčiji so pripravili obsežne načrte za pomladno setev v Ukrajini. Dela bodo otežkočena zaradi škode, ki jo je povzročila vojna. Zlasti primanjkuje živine, motornih plugov in drugih kmetijskih strojev in voz. Vse to se bo dalo precej popraviti z dobro uporabo razpoložljivih delovnih moči. Pred vojno je štela Ukrajina okrog 28 milijonov prebivalcev, od tega je bilo 70 % kmetijskega porekla. Treba bo pripraviti potrebna semena. Jesenska setev je bila zaradi vojnih dogodkov razmeroma majhna. Spomladi bodo v prvi vrsti sejali jaro pšenico, sladkorno peso, kakor tudi oljnat rastline.

Pomlad in čebele

Še težje kakor mi, so jo pričakovale naše čebelice, ki jim je bilo letos usojeno, da so morale neverjetno dolgo zdeti v zimskem gnezdu, ne da bi se jim bila ponudila prilika, da bi se bile čez zimo sprelétele in otrebile.

Tudi naša spomladanska opravila pri čebelah so letos bolj pozna. Čebelarji vemo, da ne smemo odpirati panjev in po njih brskati, dokler se ozračje ne segreje vsaj kako stopinjo nad 10° C. Do zdaj — ko to pišem — tako toplih dni ni bilo notri od pozne jeseni. Ali upanje imamo, da bo zapihala tako močna južna sapa in posijalo toliko toplo sonce, da bo dovolj segrelo hladno ozračje. In takrat nas posebno letos čaka eno najvažnejših opravil pri čebelah sploh: *spomladanski pregled družin*.

Kdor je v jeseni kljub našim opominom in navodilom skoparil in ni privoščil svojim panjem dovolj zaloge, je morda že doživel razočaranje: ta ali oni panj, ki je bil v jeseni živ in zdrav, je tih in nem... Zima je bila izredno ostra in dolga, zaloga pa pičila. Sredi ledenih dni je zmanjkalo »kuriva« in lačna živalca je obnemogla, se zarila v prazne satne celice in poginila. Marsikateri čebelar se prepozno kesa, ko je našel pol ali še več svojih družin negibnih — mrtvih. A jeseni — čeprav pozno, vendar ne prepozno — je bilo mogoče dobiti sladkor! Zdaj je prepozno.

Ne vem, kako je na splošno po naših, zlasti kmečkih čebelnjakih; a zdi se mi, da je letošnjo zimo smrt med čebelnimi družinami močno kosila, ker so bile zimske zaloge hrane premajhne. Kolikšna škoda! Tem bolj je na mestu sedaj poziv, da rešimo vsaj tisto, kar je rešiti še mogoče. Zato naj nihče ne opusti letos temeljitega spomladanskega pregleda, v prvi vrsti, kar se tiče hrane. Dvakrat bi bilo škoda zgubljati družine zdaj, tako rekoč na pragu v novo pašo.

Spomladanski pregled čebel naj bo posebno vester in temeljit, vendar se zaradi hladnega vremena ogibljimo, imeti panje predolgo odprte ali zaležene sate zložene kaj dalj časa na kozici. Treba je delati ročno in spretno, če hočemo posel opraviti zadovoljivo. Samo nekaj navodil!

Prva stvar v družini je *matica*. Zato bom takoj pogledal, ali je v panju ali ne. Ne bom je pa iskal, ker bi utegnili trajati predolgo, preden bi jo našel. Zalega,

zlasti še jajčka, so zanesljiv znak, da panj ni brez matice. A lepo utrjena in ne razmetana zalega je znamenje, da je matica tudi dobro prezimila in da je dobra, čeprav morda ploskve z zalego niso velike. Nekatero matice začno bolj pozno zalegati, kar pa ni nič hudega. Če so dobre in je družina še dovolj močna, se bo panj razvil kar na hitro, da bo veselje. Seveda — če je dovolj hrane.

Brezmatičnim družinam je treba takoj pomagati, sicer bodo postale trotovcji in bodo izgubljene. Najbolje je dodati rezervno matico, če jo moreš dobiti in je družina dovolj pri moči; sicer pa takšne družine pridružimo drugim, bolj šibkim, ki jih tako okrepimo.

Drugo je *zaloga hrane*. Tu je umestna največja natančnost. Meseca marca ali aprila bodo prišli v stisko vsi panji velike mere, ki so imeli jeseni pod 10 kg zaloge. Pomisliti je treba, da je zdaj že precej zalege, ki se z vsakim dnem množi, donosa pa doslej ni bilo nič. Vse gre iz starih zalog, ki hitro kopnijo. Ali bi ne bilo res škoda, pustiti, da umrije družina zdaj? Oskrbite si, čebelarji, sladkoria (melitoze) v »Društveni čebelarni« v Ljubljani, ozir. pri svojih organizacijah. Sicer jaz nisem pristaš spomladanskega krmljenja s sladkorjem, toda v sili bo dober, zelo dober! Konec marca bi morale imeti družine še po kakih 4—5 kg zaloge.

Tretje pri spomladanskem pregledu je *moč družine* (živalnost) in zdravo satovje. Kdor hoče imeti kaj koristi, naj ne pušča zelo šibkih družin, ker si vse leto ne bodo toliko opomogle, da bi se jih splačalo gojiti. Rajši manj panjev, ti pa lepi, močni plemenjaki. Skrbno naj vsak pregleda tudi satovje, če ni morda splesnilo. Plesnive sate je treba nadomestiti z drugimi. Tudi vse druge okoliščine je treba dobro pretresti, ki ovirajo razvoj družin ali ga pospešujejo. *Toplota* je zdaj med važnimi pogoji za napredek družin; pripravo *najboljših* prihrani mnogo izgub na izletnih čebelah, ki jih je ravno spomladi tako škoda.

Pri spomladanskem pregledu naj ima vsak čebelar svinčnik v rokah in si pri vsakem panju vse na kratko zapiše. Le tako bo lahko natančno spoznal razvoj svojih družin in jim v primernem trenutku pravilno pomagal; prav tako se na podlagi zapisov hitro znajde čebelar, sosed, če bi se primerilo, da bi moral kdaj priskočiti na pomoč.

SPRNI VRT

Važen pogoj za uspešno sadjerejo

Pri nas že od nekdaj sade sadno drevje v precejšnjem številu. Posebno v zadnjih desetletjih je mnogo gospodarjev posadilo drevesca okoli gospodarskih poslopij, pa tudi ob cestah in poteh, po travnikih in drugod. Veliko teh nasadov je pa po nekaj letih *propadlo*, ker je bila lega preveč izpostavljena mrzlim vetrovom.

Pri intenzivnem sadjarstvu, to je pri takem sadiarijenju, kjer predstavlja sadno drevje glavni sadež, moramo upoštevati poleg drugih pogojev, to se pravi, da je dobra zemlja, zavetna lega, prava sorta, da je tudi lega zavarovana pred severnimi vetrovi. Kdor hoče gojiti sadno drevje po novejših vidikih, to se pravi v *strnišnih nasadih z nizkimi oblikami*, bodisi kot poldebelnato drevje, ki ima 1.20 do 1.50 m visoko debla, bodisi kot sadne grmiče (s 60 do 70 cm, visokim deblom) ali v obliki vretenčastih grmičev, ta mora svoj nasad zavarovati pred škodljivimi vetrovi.

Prav pripravnih leg, ki bi bile zavetne, je pri nas razmeroma malo, zato si moramo pomagati z umetnimi ovirami, ki naj zadržujejo mrzle vetrove. Običajno si ljudje pomagajo v posameznih primerih tako, da zavarujejo nasade s plotovi ali zidovjem, posebno v položnih legah. Na prostem zunaj, kjer lega ni

pripravna in je odprta, si tako pomagajo, da sadijo *samo vztrajne sorte, ki prenesejo vse neprilike*, t. j. razne moštнице in krajevne sorte. V naprednejših krajih pa ustvarjajo umetne ovire, ki naj zadržujejo vetrove, na poseben način. Taka ovira se da prav dobro napraviti z ameriškimi topoli, ki smo jih posadili navadno na zahodni strani, 2×2 m narazen v trikotni obliki. Amerikanski topol je zelo hitro rašč in se razvija do mogočnih dreves že po nekaj desetletjih. Nekateri zavarujejo manjše sadne vrtove tudi s senčnimi višnjami, ki razmeroma zelo hitro rasto in delajo vetru gosto oviro. Seveda moramo take nasade tudi primerno gojiti, da ne postanejo pravo zarodišče in gnezdišče raznega škodljivega mrčesa in bolezní. V krajih, kjer je dobiti po primerni ceni kolie — sploh 5—7 m dolge kole — se da sadni vrt zavarovati tudi s temi. Te hmeljeve ali kolie pritrdimo na ograjo, ki smo jo napravili na močnih stebrih. Kolie je čvrsto pritrdeno, tesno skupaj, na ograjo in dela močno oviro proti vetrovom. Taka ograja iz hmeljevk zdrži tudi 25 in več let, ako smo jo primerno pripravili, t. j. da smo kolie olupili in impregnirali (sveže kolie po več tednov namakali v raztopini galice ali pa namazali s katranom ali karbolinejem).

Iz povedanega sledi, da moramo sadne vrtove zavarovati proti burji in severnim vetrovom, ako je količakai lega izpostavljena in ni od narave zavetna. Fr. K.

Zivalska krma

Voda je važna.

Pri prehrani živine igra važno vlogo tudi voda. Ona je zastopana v vseh tkivih in sokih živalskega telesa. Mnogo vode rabi molzna živina za tvorbo mleka. Voda sicer ne daje živali moči, pač pa igra v prehrani ogromno vlogo, zakaj omogoča žvečenje hrane, posreduje v prebavnih organih kot raztopilno hranljivih sestavin, upravlja celokupno izmenjavo tvarin. Živali rabijo različno količino vode. Največ je potrebuje svinja, najmanj ovca in konj. Mlada živina rabi sorazmerno več vode od stare, suha več od debele, delovna živina več od živine v miru.

Količina potrebne vode za živino je različna. Najboljše je, da ima živina vo-

do na razpolago in da se je napije po volji. Najpripravnejša so avtomatska pojila, ki so posebno dobra za mlečno in debelo živino in to iz gospodarskih in zdravstvenih razlogov. Avtomatična pojila omogočajo živini, da pije po potrebi, pogostejše in v manjših količinah. Primorati živino, da pije, ni priporočljivo, ker preveliko vode vpliva na slabo izkoriščanje ostale hrane, od katere se en del uporabi za naknado toplote, ki se je znižala z vodo, kakor tudi za kroženje večje količine krvi. Preveliko vode ovira pravilno prebavo, oslabljuje tkiva. Delovna živina po prevelikem zauživanju vode slabi, pri delu se zelo znoji in postane manj zdržljiva, njeno meso je slabše kakovosti, postane vodeno.

Voda za prehrano živine mora biti čista in zdrava, brezbarvna in brez duha, ne pretrda, brez nitrátov in organskih spojin in brez okuženih bakteriálnih klic. Predvsem konj in ovca zahtevata čisto vodo. Živina sama bolj ljubi mehko, rečno vodo od trde studenčnice.

Najugodnejša toplota vode za napajanje živine je 10—15 stopinj. Hladnejša voda je za zdravje škodljiva in povzroča obolenje želodca in črevesja, pri breji živini pa tudi splav. Pozimi moramo napajati živino z malo prestanto (zagreto) vodo. Topla voda ni vedno dobra za živino, ker ne osvežuje, slabi organe za prebavo in ves živalski ustroj. Samo svinjam in molznim kravam se lahko da del obroka hrane v obliki toplega napitka.

Krma dela meso in slanino.

Hrana vpliva na kakovost mesa in slanine. Večkrat slišimo, da prija debelim svinjam kiselkasta hrana. Dokazano je, da je najboljša hrana za svinje mleko in razni mlečni odpadki. Na Danskem hranijo svinje recimo z mlekom. Uspehi: izvrstno meso, odličnega okusa in nenavadno visoke teže v kratkem času. Prav tako povoljne uspehe daje prehrana z ječmenom in sladam. Meso je nenavadno okusno in prirastek na teži je popolnoma zadovoljiv. Grah, oves in bob dajo tudi povoljne uspehe v prehrani svinj, posebno kar se tiče teže, meso pa je izvrstne kakovosti, a slanina je bolj čvrsta. Koruza vpliva na večjo težo svinj, vendar sta meso in slanina redka in dobita okus po olju. Prehrana svinj s samim krompirjem se ne priporoča, zakaj po taki piči je meso redko in pri kuhanju se zelo skrči, slanina ima slabšji okus. Veliki obroki boba delajo meso nenavadno čvrsto in težko prebavljivo.

Hrana, ki pride v živalski gobec, se mora dobro pomešati s slino. Če svinja hrano dobro prežveči, se dobro pomeša s fermentom (ptialinom) že v gobcu. Na ta način sprejeta hrana se boljše izkoristi. Da n. pr. konje prisilimo na boljše prežvekovanje, mešamo konjski oves s sesekano slamo ali krmo. S tem onemogočimo hitro goltanje celih ovesnih zrn.

Ali je za svinje tekoča hrana?

Zakaj hranijo svinje s tekočo hrano? Nekateri se izgovarjajo, da nimajo svinje dovolj močnih zob. Tekočo hrano,

skupno s trdnejšimi deli svinja pogoltne in tako neizrabljeno hrano svinjsko črevo izloči. Tako se hrana razsipava in svinjski želodec se polni obilno z vodo, svinja pa je kmalu lačna.

Pri prehrani svinj upoštevamo sledeče: Zrnato hrano dajmo mladim svinjam zdrobljeno in suho, a ne zmleto. Po 5 do 6 tednih se je svinjska željust že razvila toliko, da lahko dajemo nezdobljeno zrnato hrano. Bolj odraslim prašičem lahko dajemo tudi debelejša zrna (grah, fižol, koruzo) v nezdobljenem stanju, ali ne veliko hkrati. Boljše je, da so obroki pogostejši in manjši. Če nočemo hraniti svinj s celim zrnjem, dajmo svinjam suhe debelejšše otrobe. Hrano za debelitev svinj, zmes iz otrobov, krompirja in mlečne sirotke, dajmo vedno v obliki gostejše kaše, katere svinja ne more takoj pogoltniti, ampak jo mora prej prežvečiti in zmočiti s slino. Samo svinje, ki dojijo, lahko hranimo z malo bolj tekočo hrano, da bi se nadoknadila tekočina, ki jo izgube z mlekom.

Svinje napajajmo vedno pol ure pred samim krmljenjem, a ne po zaužitju hrani, ker sicer voda hrano prehitro požene neizkoriščeno iz želodca.

Prehod iz tekoče hrane na zrnato naj bo pri svinjah počasen in postopen, ker so zobje svinj, ki so zauživala stalno mehko hrano, slabo razviti, pa tudi ustno mišičevje je slabo in ne more zrna drobiti, ampak navadno žre skoraj celo, zaradi česar lahko svinje obolijo na prebavnih organih.

Kako krmi teleta in žrebeta.

Kako hranimo tele in žrebe? Najprej pustimo, da sesa kravo. Prvo mleko je takozvani colostrum; ta vsebuje mnogo magnezije, ki čisti telečja prebavila. Tele lahko samo sesa, ali ga pa hranimo umetno. Če ga hranimo umetno, mu dajemo mleka šestino do sedmino njegove žive teže. Žrebe pustimo, da sesa, če pa ima samica premalo mleka, hranimo žrebe s kravjim mlekom. Ker je kravje mleko obilnejše na beljakovinah in masti, moramo kravje mleko razredčiti s prekuhano vodo in sicer s tretjino in ga — če mogoče — posladimo s sladkorjem. Do štirih tednov po rojstvu ne smemo mlademu žrebetu dajati niti ovsa niti krme. Šele po preteku te dobe žival polagoma privadimo na novo hrano.